

**Akademia
Obrony
Narodowej**

AON 5506/2003

Bogdan Panek

**PORÓWNANIE
WARIANTÓW DZIAŁANIA**

55845

Warszawa 2003

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

ZAKŁAD SZTUKI OPERACYJNEJ

AON 5506/03

Bogdan Panek

**PORÓWNANIE
WARIANTÓW DZIAŁANIA**

55845

WARSZAWA 2003

Niniejsze studium operacyjne przeznaczone jest głównie dla studentów magisterskich studiów uzupełniających, prowadzonych na Wydziale Wojsk Lądowych AON.
Może być również wykorzystywane na innych studiach i kursach.

24800

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	5
1. WYBRANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ETAPU OCENY SYTUACJI.....	6
1.1. Ocena czynników wpływających na realizację zadania.....	7
1.1.1. Ocena warunków środowiska.....	8
1.1.2. Ocena sił przeciwnika.....	9
1.1.3. Ocena sił własnych.....	10
1.2. Porównanie sił.....	13
1.3. Ustalenie i porównanie wariantów działania.....	16
ZAŁĄCZNIKI:	
1. Czynności realizowane w czasie oceny sytuacji.....	19
2. Przykładowy przebieg ustalenia i porównania wariantów działania.....	31
WYKAZ LITERATURY.....	41

Wprowadzenie

W ramach cyklu procesu dowodzenia operacyjnego występuje szereg różnorodnych etapów oraz czynności, które są realizowane w określonym celu. Na etapie planowania a konkretnie zaś podczas oceny sytuacji pojawia się czynność związana z ustaleniem i rozważeniem wariantów działania. Zarówno znajomość celu tego przedsięwzięcia jak i metod związanych z jego realizacją ma szczególne znaczenie pozwalające zrozumieć istotę i przebieg całości procesu decyzyjnego, a w szczególności zaś poznanie pracy nad opracowaniem wariantów działania. Ze względu na fakt, iż planowanie operacyjne jest procesem ciągłym i rzadko powtarzającym się, trudno wyodrębnić i skupić się wyłącznie na jednej z jego czynności.

W związku z tym w niniejszym opracowaniu zostanie przedstawiony cały cykl etapu oceny sytuacji ze szczególnym uwzględnieniem ustalenia i rozważenia wariantów działania zarówno w wymiarze teoretycznym jak i praktycznym na podstawie wniosków z doświadczeń uzyskanych w czasie ćwiczeń o wymiarze narodowym i międzynarodowym.

1. WYBRANE PRZEDSIĘWZIĘCIA OCENY SYTUACJI

Zgodnie z poglądami współczesnych teoretyków i praktyków sztuki wojennej proces postępowania w czasie oceny sytuacji nie może cechować się schematyzmem, lecz powinno się zawsze dążyć do zastosowania w czasie jej trwania takich form i metod, które pozwolą na wyzwolenie inicjatywy działania.

W tym miejscu należy wyodrębnić dwie zasadnicze sytuacje, które powinny być zawsze uwzględniane w czasie jej trwania.

Pierwsza z nich związana jest z otrzymanym zadaniem i odnosi się do zaplanowania przyszłej operacji. W tym przypadku zasięg czasowy zadania oraz przydzielony obszar wymagają zazwyczaj obszernej i dokładnej oceny sytuacji. Jej celem będzie rozwinięcie idei operacji, a w następnej kolejności szczegółowe jej zobrazowanie na planie operacji.

Natomiast druga odnosi się do oceny sytuacji mającej miejsce w czasie trwania operacji i wynika z konieczności przeciwstawienia zamiaru dowódcy przeciw woli działania przeciwnika. W konsekwencji sprowadza się to do nieustannego dążenia do narzucenia przeciwnikowi swoich „reguł gry”, a poprzez to zapewnienie sobie inicjatywy i swobody działania. W tym wypadku efektywność dowodzenia sprowadza się głównie do ustalenia, czy w czasie prowadzenia operacji nie ma zagrożeń dla ciągłości dowodzenia oraz dla przełomowych momentów, które zostały określone w pierwotnym zamiarze.

Obie przedstawione powyżej sytuacje rzutują w sposób zasadniczy na sposób postępowania w trakcie przeprowadzania oceny sytuacji.

Ogólnie można stwierdzić, że omawiany w niniejszym opracowaniu etap procesu planowania obejmuje działania, w których partycypują wszyscy oficerowie sztabu. O ile jednak analiza zadania jest domeną dowódcy i szefa sztabu, to ocena czynników wpływających na wykonanie zadania oraz rozważenie i porównanie wariantów działania jest domeną podstawowych obszarów dowodzenia od G1 do G6.

Wykreowanie wariantów działania wojsk własnych to obszar odpowiedzialności komórki G3, która korzystając z informacji i propozycji pozostałych komórek oraz specjalistów rodzajów wojsk określa je i przedstawia dowódcy. Zadaniem dowódcy jest natomiast podjęcie decyzji i określenie koncepcji operacji.

Po wpłynięciu rozkazu operacyjnego proces planowania zostaje zainicjowany analizą zadania, która to stanowi pierwszą czynność etapu oceny sytuacji.

Ze względu na wcześniejsze przedstawienie tejże problematyki w studium operacyjnym, pt. „Analiza zadania” niecelowym byłoby przytaczanie jej treści, dlatego też zostaje ona pominięta.

1.1. Ocena czynników wpływających na realizację zadania

Po przeprowadzeniu analizy zadania rozważane są wszelkie czynniki mogące wpływać w sposób bezpośredni lub pośredni na wykonanie otrzymanego zadania. O ile jednak w trakcie analizy zadania rozważaniom podlega głównie zadanie i ograniczenia, to ocena czynników powinna doprowadzić do wydedukowania zadań i ograniczeń, a następnie wyeliminowania tych zadań, które są niemożliwe do wykonania.

Do czynników podlegających ocenie należą:

- środowisko naturalne (włączając teren, warunki atmosferyczne, ludność, religię, kulturę);
- przeciwnik;
- siły własne (w tym możliwości zabezpieczenia logistycznego);
- ochrona sił własnych przed oddziaływaniem przeciwnika;
- czas;
- inne istotne czynniki (możliwości wykorzystania środków miejscowych, ograniczenia prawne, media, morale itp.).

Ocena powyższych czynników jest pracą zespołową i w znacznym stopniu prowadzona jest metodą równoległą.

1.1.1. Ocena warunków środowiska naturalnego

Warunki środowiska naturalnego obejmują teren, topografię, demografię, warunki atmosferyczne oraz ludność na obszarze działań a w tym religię i kulturę.

Celem prowadzonej oceny jest rozpoznanie wpływu warunków środowiska naturalnego zarówno na przebieg dowodzenia operacją wojsk własnych jak i przeciwnika oraz określenie na tej podstawie możliwości w zakresie dowodzenia operacyjnego.

Z reguły w skład tego etapu wchodzi:

- ocena terenu:
 - + *ogólna charakterystyka terenu i jego podział na odcinki /pasma;*
 - + *ocena poszczególnych odcinków/pasm terenu;*
- ocena pozostałych warunków środowiska naturalnego.

Teren jest rozważany szczegółowo przy wykorzystaniu różnorodnych technik począwszy od studiowania mapy, kończąc na wykorzystaniu zaawansowanych technologii (np. komputerowych map terenu) pozwalających na ocenę terenu z punktu widzenia wojsk własnych i przeciwnika. Obowiązuje wspólne rozpatrywanie przeciwnika i wojsk własnych w stosunku do terenu. Narzędziem, które pozwala sztabowi dokonać tego w sposób zorganizowany jest proces zwany Informacyjnym Przygotowaniem Pola Walki (IPW).

W procesie IPW stosuje się graficzny sposób przedstawiania informacji pozwalający na pełniejsze wykorzystanie możliwości nowoczesnych technologii. IPW jest dynamicznym procesem, który pokazuje istotę wymagań w zakresie informacji i rozpoznania poprzez integrację graficznych schematów. Na schematach zawarte są podstawowe dane o pogodzie, terenie i rozwinęciu wojsk zgodnie z teoretycznymi zasadami działania przeciwnika.

Dane te zostają z reguły przygotowane z pewnym wyprzedzeniem przed operacją a w czasie jej trwania mogą być uzupełniane przez nowe w sposób, który po zintegrowaniu odzwierciedli:

- możliwe warianty działania przeciwnika;
- informacje niezbędne dla potwierdzenia wcześniejszych danych;
- problemy wymagające decyzji dowódcy.

1.1.2. Ocena przeciwnika

Celem tego etapu powinno być dokładne sprawdzenie, kiedy, gdzie i jak mogą działać rozpoznane lub przypuszczalne siły przeciwnika.

Zazwyczaj obejmuje on:

- ogólne informacje o przeciwniku;
- ocenę zgrupowań sił przeciwnika wraz z wnioskami dla własnego dowodzenia operacyjnego;
- możliwości działania przeciwnika;
- prawdopodobny zamiar działania;
- wnioski wynikające dla własnego działania.

Główny punkt ciężkości w czasie prowadzenia oceny przeciwnika powinien zostać skupiony na dążeniu do określenia jego możliwości bojowych oraz prawdopodobnego zamiaru działania. Taki sposób postępowania pozwala na sprawdzenie możliwości użycia wojsk własnych w celu wykorzystania dostrzegalnych słabych punktów przeciwnika i możliwych słabości w ocenianych przez niego wariantach działania.

Chociaż dowódca może już mieć zarys własnego wariantu działania to zarówno on jak i G2 powinni skupić się w tym miejscu na przeciwniku, jego słabych stronach i prawdopodobnym zamiarze działania w kontekście jego planu operacji.

Na szczeblu taktycznym, jeżeli czas jest krótki lub możliwości rozpoznania ograniczone, powinno się dokładanie zbadać najbardziej

prawdopodobny i najgroźniejszy z punktu widzenia wojsk własnych - wariant działania przeciwnika.

1.1.3. Ocena wojsk własnych

Ocena wojsk własnych decyduje o wykorzystaniu poszczególnych jednostek do realizacji zdefiniowanych do tej pory zadań w procesie oceny sytuacji. Dodatkowo ocena wojsk własnych, w tym sąsiadów, może prowadzić nie tylko do określenia ograniczeń, ale co jest znacznie ważniejsze, wskazuje możliwości zdobycia inicjatywy. Głównym jej celem jest odkrycie (wydobycie) najwyższej wartości bojowej wojsk własnych przy uwzględnieniu otrzymanego zadania, będących do dyspozycji sił oraz warunków środowiska naturalnego.

W procesie oceny powinny zostać rozpatrzone aspekty dotyczące:

- ustalenia i oceny potencjału bojowego wojsk własnych oraz ich możliwości bojowe w zakresie realizacji zadań;
- oceny wartości bojowej;
- ponadto: ocenę sytuacji powietrznej i morskiej, sąsiadów, możliwości w zakresie zabezpieczenia logistycznego oraz inne istotne w danej sytuacji czynniki;
- sformułowanie wniosków dotyczących wariantów działania wojsk własnych;

Potencjał bojowy wojsk własnych - rozpatrzenie własnych wariantów działania musi być poprzedzone określeniem możliwości bojowych wojsk własnych, (Co ja mam? Do czego?). Zwykle obejmuje ono:

- siły i środki materiałowe (zapasy);
- organizację i wyposażenie z uwzględnieniem ograniczeń w zakresie użycia jednostek do wykonania określonych zadań;
- dyspozycyjność i dostępność (w czasie i przestrzeni);
- rozpatrzenie ograniczeń w zakresie możliwości wykorzystania sił wynikające z relacji podporządkowania.

Wartość bojowa – mówiąc o ocenie wartości bojowej należy mieć na uwadze predyspozycje wojsk/ jednostek do realizacji swoich zadań. W tym celu zostają zawsze określone odpowiednie siły do realizacji zadania w odniesieniu do zaistniałej na danym obszarze sytuacji.

W ocenie wojsk własnych wszechstronnie musi być oceniony potencjał bojowy i przydatność tych wojsk do wykorzystania. Uwzględnia się przy tym rodzaj operacji, warunki terenowe i przeciwnika. Mimo, że ocena ta jest głównie oparta na analizie możliwości sprzętu, to powinno się również brać pod uwagę stan wyszkolenia, gotowość i motywację podległych wojsk. W sytuacji przedłużającej się operacji poziom morale może stać się czynnikiem decydującym o zwycięstwie.

Sytuacje powietrzna i morską - warianty działania wojsk lądowych zależą w dużej mierze od sytuacji powietrznej w sensie posiadania przewagi w powietrzu oraz możliwość wsparcia przez siły powietrzne operacji lądowych. W okresie planowania operacji lądowej często występuje konieczność uzależnienia jej przebiegu od rezultatów prowadzonej operacji powietrznej. Jeżeli panowanie w powietrzu lub lokalna przewaga nie może być osiągnięta, to wynikające z tego implikacje dla wojsk lądowych i obrony przeciwlotniczej muszą być dokładnie przeanalizowane i uwzględnione w decyzji. W operacjach desantowych, gdy środki marynarki wojennej wspierają lub prowadzą zabezpieczenie logistyczne należy również oceniać sytuację morską.

Sytuacja sąsiadów - w procesie oceny sytuacji szczegółowym rozważaniom poddaje się zadania sąsiadów i ich sposób działania. Jest to szczególnie ważne, gdy w planowanej walce /operacji/ będziemy prowadzić luzowanie, przekraczać ugrupowanie wojsk będących w styczności z przeciwnikiem, czy też brać udział w operacji na połączenie z wojskami prowadzącymi działania w okrążeniu itp.

Ponieważ proces oceny sytuacji może odbywać się równolegle na stanowiskach dowodzenia u sąsiadów, ścisłe współdziałanie przyniesie

wzajemne korzyści. Szczególnie ważne jest utrzymywanie współdziałania z sąsiadami działającymi na skrzydłach wojsk własnych. Zarówno w trakcie procesu planowania, jak i później współdziałanie powinno zmierzać do jednoznacznego określenia linii rozgraniczenia (włączając rozpoznanie, zapory i plan porażenia ogniowego), uzgodnienia wspólnej reakcji na działanie przeciwnika oraz utrzymania wspólnych dróg.

Zabezpieczenie logistyczne - przy ocenie wojsk własnych zawsze muszą być rozpatrzone możliwości zabezpieczenia logistycznego. Ograniczenia w tym zakresie wpływają w decydujący sposób na możliwości wykonania zadania, zmuszają do jego modyfikacji lub odrzucenia. Ocena możliwości zabezpieczenia logistycznego obejmuje nie tylko ocenę aktualnej sytuacji podległych wojsk, ale ogólny plan zabezpieczenia całej operacji w tym zabezpieczenie rozwinięcia i założenia baz logistycznych i składów oraz określenie stanu zapasów utrzymywanych na różnych szczeblach. Niektóre zadania mogą być w pełni zabezpieczone pod względem logistycznym, inne jedynie przy podjęciu pewnego ryzyka. Jednakże część zadań zwykle nie będzie mogła być zabezpieczona i powinna być odrzucona.

Możliwości zabezpieczenia logistycznego są rozpatrywane w kontekście przestrzeni, wymagań i czasu. Równoległe z oceną prowadzoną przez G2/G3 jest prowadzona ocena przez komórki G1/G4. Ta ocena służy identyfikacji ograniczeń logistycznych wpływających na swobodę działania dowódcy oraz opracowaniu planu zabezpieczenia logistycznego dla wsparcia operacji. W celu jak najlepszego wykorzystania czasu i wysiłku na tym etapie oceny sytuacji zakłada się, że planiści G2 i G4 powinni pracować wspólnie.

Czas - często powiązany z przestrzenią, będzie ograniczał warianty działania. Dowódca lub jego sztab musi ocenić czynnik czasu w stosunku do wszystkich zadań. Realistyczna ocena każdego zadania w aspekcie kolejności realizacji i czasu, w jakim ma być wykonane powinna być dokonana przed kontaktem z przeciwnikiem. W tym kontekście użycie gotowych wzorców

(tabel) ujmujących czas i przestrzeń jest ważnym narzędziem dowódcy i sztabu.

Inne istotne czynniki - na szczeblu operacyjnym, czynnikami odgrywającymi istotną rolę będą bez wątpienia zewnętrzne wpływy ograniczeń prawnych, mediów i powiązań cywilno-wojskowych. Mogą one wywierać duży wpływ na prowadzenie operacji i powinny być rozpatrzone w miarę potrzeb.

Wnioski wynikające dla działań wojsk własnych - na tym etapie oceny sytuacji powinna zostać określona lista zadań i niezbędny potencjał bojowy wojsk do ich wykonania. Kolejnym krokiem jest zatem porównanie listy zadań z całkowitym potencjałem bojowym niezbędnym do ich wykonania. Okazuje się jednak, że często te wymagania mogą przerastać możliwości sił, którymi dysponujemy. Może to prowadzić do wniosków, że zadania powinny być realizowane kolejno. Możemy także zrezygnować z niektórych zadań lub zmniejszyć siły niezbędne do ich wykonania. Dlatego też wstępna ocena potencjału bojowego wymaganego do wykonania każdego z zadań powinna być prowadzona przed rozważaniem wariantów działań.

Doprowadzi to do określenia sił niezbędnych do wykorzystania przy realizacji poszczególnych zadań. Zadania mogą być jednak powiązane tylko w czasie rozważania wariantów działania, natomiast szczegółowy przydział sił lub środków do poszczególnych zadań musi nastąpić po podjęciu decyzji przez dowódcę.

1.2. Porównanie sił

Kolejną czynnością po ocenie czynników wywierających wpływ na wykonanie zadania jest porównanie sił przeciwnika z własnymi. Uwzględnia się przy tym możliwości ich wykorzystania w czasie i przestrzeni, oraz potencjały bojowe stron. Przygotowując stosunek sił poddaje się ocenie słabości przeciwnika przy każdym własnym wariantcie działania. Przy opracowywaniu stosunków sił używa się specjalnych tabel dla określenia tempa i niezbędnej przewagi w poszczególnych rodzajach działań. Tabele te

zostały opracowane na podstawie wyników analiz operacyjnych różnych teatrów działań.

Wynik porównania sił wyjaśnia możliwości działania i na jego podstawie zostają określone pierwsze wskazówki prowadzące do otrzymania pożądanego wyniku. Do przedstawienia zależności w stosunku do sił, obszaru i czasu nadają się najbardziej te sposoby, które w pełni odzwierciedlają zmiany zachodzących związków. Punktem wyjścia dla własnych jednostek do chwili rozpoczęcia porównania sił jest zrozumienie oraz przeanalizowanie ważnych zmian sytuacji. Na tym etapie muszą zostać rozpatrzone i przeanalizowane nawet najdrobniejsze elementy, które mogą mieć wpływ na realizację zamiaru operacji. Konieczne jest przy tym jasne rozdzielenie pomiędzy porównaniem sił ogólnym, a porównaniem lokalnym sił działających na określonym obszarze. Miejscowe porównanie sił (np. części własnej jednostki przeciw zgrupowaniu sił przeciwnika) przeprowadzane jest w pierwszej kolejności.

Wraz z ogólnym porównaniem sił powinny zostać w pierwszej kolejności wskazane wspólne wnioski dotyczące swobody działania i przebiegu operacji.

Porównanie sił realizowane jest w następujących etapach:

- porównanie walczących sił;
- porównanie wartości bojowej;
- wnioski (wyjaśnienie możliwości działania, odrzucenie błędnych rozwiązań).

Porównanie walczących sił - w pierwszej kolejności zostaje przedstawiony stosunek sił porównywalnych części jednostek /systemów walki/. Na szczeblu korpusu za podstawową jednostkę kalkulacyjną przyjmuje się batalion. Natomiast na niższych szczeblach dowodzenia najczęściej dokonuje się szczegółowego przedstawienia ilościowego w pierwszej kolejności czołgów, transporterów opancerzonych i piechoty, a w następnie zostają przedstawione siły i środki wsparcia.

Porównanie wartości bojowej - na tym etapie ocenie zostają poddane wnioski wynikłe z porównania walczących stron. Należy przy tym mieć na uwadze fakt, że przewaga liczebna /ilościowa/ nie zawsze musi oznaczać przewagę w operacji /walce/.

W czasie oceny stosunku sił powinny zostać uwzględnione następujące czynniki decydujące o wartości bojowej:

- teren, widoczność, pogoda;
- dyspozycyjność /łącznie z jednostkami wsparcia operacji/;
- sposób działania;
- możliwość wzmocnienia;
- możliwość wsparcia przez sąsiadów;
- stopień gotowości do działań;
- zaopatrzenie i zapasy.

Na tym etapie proces oceny skupiony jest na dążeniu do ograniczenia czynników decydujących. Głównie brane są pod uwagę wnioski wcześniej ustalone podczas oceny wojsk własnych i przeciwnika (przy uwzględnieniu terenu).

W trakcie prowadzonej oceny wartości bojowej bardzo pomocne jest udzielenie odpowiedzi na przedstawione poniżej pytania:

1. Jakie minusy wartości bojowej przy porównaniu sił w ujęciu miejscowym i ogólnym powinny zostać wskazane?
2. Jak mogą zostać wykorzystane zalety?

Natomiast wynikiem porównania sił są odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie minusy prowadzą do wykluczenia nasuwających się możliwości działania poszczególnych elementów?
2. Jakie elementy własnego działania rokują nadzieje na osiągnięcie pożądanego rezultatu działania i jakie możliwości w związku z tym pozostają?

1.3. Ustalenie i porównanie wariantów działania

Rezultatem prowadzonej oceny sytuacji może być wiele możliwych wariantów działania. Każdy z tych wariantów powinien uwzględniać zgodność sił, którymi dysponujemy z siłami niezbędnymi do wykonania zadania w kontekście z ogólną koncepcją operacji. Na szczeblu operacyjnym dowódcy powinni zawsze dążyć do zidentyfikowania kilku alternatywnych wariantów działania. Warianty, które nie są zgodne z zamiarem działania wyższego przełożonego powinny być odrzucone. Wspólne elementy różnych wariantów działania powinny być dostrzeżone tak wcześnie, jak to możliwe w celu zaoszczędzenia czasu i wysiłku. W tej sytuacji tylko przeciwstawne aspekty różnych wariantów będą wymagać porównania.

Warianty działania zostają z reguły formułowane w formie zamiaru, którego uzupełnienie stanowią sporządzone wcześniej oleaty, czy też różnego rodzaju szkice.

Na etapie ustalania i porównania wariantów działania można wyodrębnić trzy zasadnicze części:

- określenie wspólnych elementów;
- ustalenie i ocena wariantów działania;
- porównanie wariantów działania.

Określenie wspólnych elementów – ma na celu zestawienie dotychczasowych wyników i wniosków oceny sytuacji, które są wspólne dla wszystkich wariantów działania wojsk własnych. Natomiast sprawdzenie i „wyważenie” znaczenia tych elementów zostaje realizowane podczas porównania i oceny wariantów działania.

Ustalenie i ocena wariantów działania – przeprowadzane jest metodą wskazania plusów i minusów. W stosunku do każdego wariantu zostają na podstawie oceny „wydobyte” plusy i minusy działania. Z tego też względu dość często należy sięgnąć do wcześniejszych wyników porównania sił, które

dostarczają pierwszych danych w odniesieniu do potencjalnego odniesienia sukcesu.

Zazwyczaj podczas określania plusów i minusów danego wariantu działania brane są pod uwagę następujące pytania:

1. Jakie jest prawdopodobieństwo wykonania zadania?
2. Czy wszystkie siły i środki przyczyniają się w najwyższym stopniu do osiągnięcia sukcesu stosownie do swoich możliwości? (nakład sił i środków).
3. Jakie ryzyko może wystąpić, lub jakie musi zostać uwzględnione? (oczekiwane straty, niepożądane skutki uboczne).

Innymi kryteriami wykorzystywanymi dla potrzeb określenia plusów i minusów mogą być:

- niespodziewane działanie;
- zdolność i możliwość tworzenia odvodu;
- inicjatywa;
- nakład koordynacyjny;
- swoboda działania.

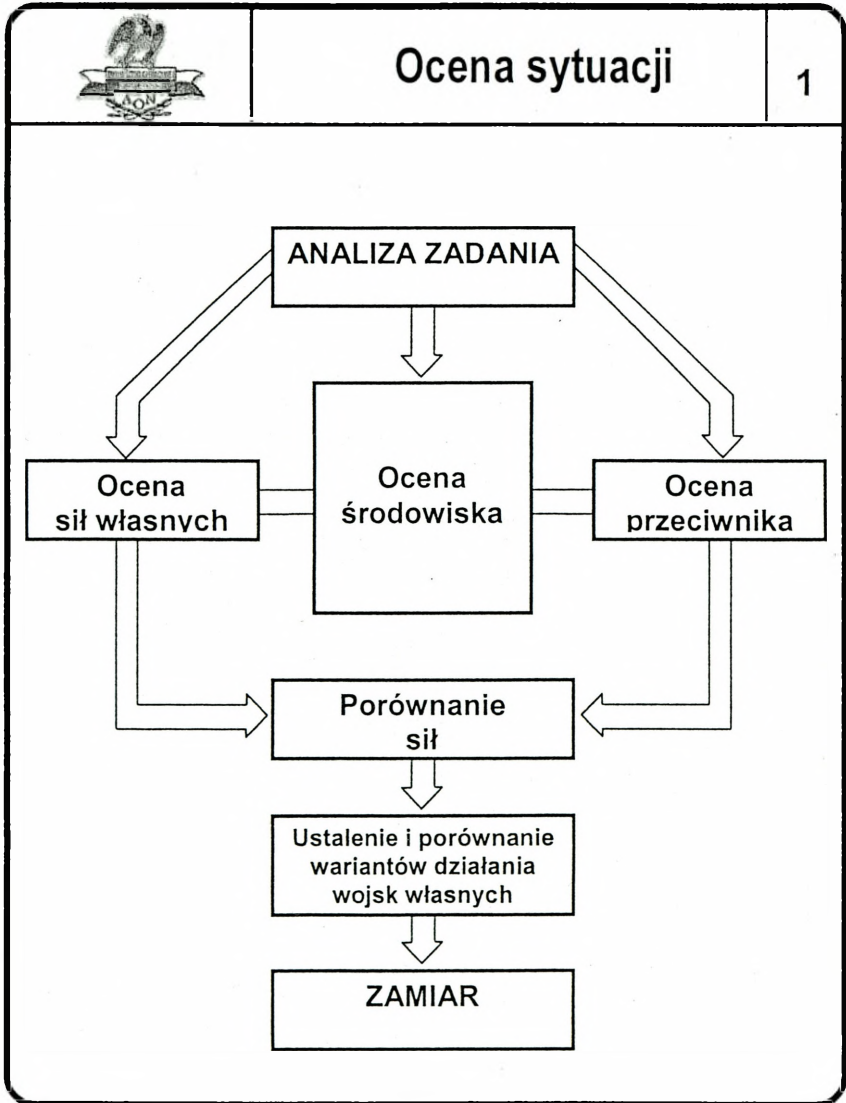
Powstałe warianty działania muszą być logicznym wynikiem oceny sytuacji. Dlatego też, celowym jest na tym etapie sprawdzenie, czy sporządzone warianty działania odpowiadają zamiarowi przełożonego oraz wymogom określonym wcześniej w zadaniu.

Porównanie wariantów działania - zalety i wady każdego wariantu działania są rozpatrywane w odniesieniu do otrzymanego zadania i prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika biorąc pod uwagę jego możliwą reakcję na nasze działanie. Warianty działania powinny być ponownie porównane z pytaniem 1 i 2 analizy zadania w celu potwierdzenia czy są zgodne z zamiarem przełożonego (pytanie 1) i czy pozwalają zrealizować główne przedsięwzięcia wynikające z zadania głównego i zadań cząstkowych (pytanie 2). Jeżeli któryś z wariantów nie spełnia tych wymogów powinien zostać odrzucony. Na szczeblach taktycznych realność wariantu działania

może być na przykład oceniona poprzez porównanie go z zasadami sztuki wojennej i ocenie stopnia ich zastosowania. Metoda ta może być również użyta na szczeblu operacyjnym, ale wtedy znacznie więcej czynników musi być rozpatrywanych. Bez względu na użyte metody, dowódca musi wykorzystać swoją wiedzę i doświadczenie przy określaniu wad i zalet poszczególnych wariantów.

Jeżeli sztab dysponuje dużą ilością czasu, to w celu określenia prawdopodobnych reakcji i przeciw działań ze strony przeciwnika na działania wojsk własnych i odwrotnie powinno się przeprowadzić grę wojenną. Gra wojenna powinna objąć również możliwe konsekwencje wynikające z operacji prowadzonych przez sąsiadów. Szczególnie zaleca się wykorzystanie komputerowych programów symulacyjnych, które pozwalają na wszechstronniejsze przeanalizowanie poszczególnych wariantów działania w krótszym czasie.

CZYNNOŚCI REALIZOWANE W CZASIE OCENY SYTUACJI

ANALIZA ZADANIA

2

1. ZAMIAR PRZEŁOŻONEGO

Określenie, jaki cel chce osiągnąć przełożony (zgodnie z pkt. 2, 3a Rozkazu Oper.) poprzez realizację tego zadania (rodzaj działań, siły, czas, obszar)

2. NAJWAŻNIEJSZE WYMOGI

Określenie głównych wymogów określonych w rozkazie operacyjnym do czasu rozpoczęcia szczegółowej oceny sytuacji, w szczególności zaś pkt. 3b (rodzaj działań, siły, czas, obszar)

3. OGRANICZENIA

Ustalenie ograniczeń dla własnego działania (siły, czas, obszar, dodatkowo - wynikające z doświadczeń)

4. ZASADNICZE ZMIANY

Sprawdzić:

- Czy zadanie jest jeszcze aktualne w obecnej sytuacji?
- jeżeli nie : jakie wymagania zostały narzucone przez przełożonego?

5. WNIOSKI

- Zorientowane na cel uzupełnienie oceny sytuacji;
- Określenie punktu ciężkości w obrębie prowadzonych ocen i analiz.

} O ile
zostały
rozpoznane

OCENA WPŁYWU ŚRODOWISKA

3

1. OCENA TERENU

- a. Ogólna charakterystyka terenu,
Podział całości obszaru na odcinki/ strefy
- b. Ocena odcinków terenu :
 - Dane/informacje o odcinku terenu;
 - Ocena oddziaływań terenu na możliwości działania **wojsk własnych i przeciwnika** mając na uwadze elementy składowe walki/operacji;
 - Wnioski wynikające dla własnego dowodzenia operacyjnego.
- c. Wnioski
 - bardzo dobre warunki
 - dobre
 - warunkowo dopuszczalne

2. OCENA POZOSTAŁYCH CZYNNIKÓW

- a. Pogoda, widoczność i pora doby
- b. Sytuacja i stosunki z ludnością cywilną
- c. Wpływ środków masowego przekazu

OCENA PRZECIWNIKA

4

1. Ogólny przegląd sytuacji

Uporządkowanie sił przeciwnika w struktury ogólne zgodnie z rodzajem działań, obszarem i ogólnym podziałem

2. Zgrupowania sił przeciwnika

- a. Uwzględnienie :
 - relacji podległości
 - dotychczasowych działań
 - potencjału bojowego
- b. Ocena:
 - możliwości działania
 - prawdopodobnego zamiaru działania
 - wartości bojowej dla realizacji zamiaru
- c. Wnioski pod kątem:
 - własnego dowodzenia walką/ operacją
 - działania sił własnych

3. Możliwości działania

- a. Określenie możliwości działania
- b. Rozważenie słabych i silnych stron ze strony przeciwnika

4. Prawdopodobny charakter działań

W formie zamiaru

5. Wnioski do własnego działania

O ile jest to potrzebne i wynika z oceny przeciwnika

OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5

CEL

**Określenie zdolności wykonawczej,
dyspozycyjności oraz predyspozycji
sił i środków własnych do realizacji
zadania**

**(Gdzie siły własne mogą osiągnąć
najwyższą wartość bojową?)**

**Ustalenie granic możliwości działania
wojsk własnych**

(jako podstawa dla porównania sił)

OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5a

1. Potencjał bojowy / zdolność realizacyjna

Określenie i ocena następujących właściwości na podstawie podziału sił:

- Wielkość sił, przygotowanie psychiczne i poziom wyszkolenia
- Zapasy materiałowe, rodzaj i stan uzbrojenia/wyposażenia
- Gotowość do działań
- Manewrowość
- Stan i możliwości wsparcia walki/operacji
- Stan i możliwości zabezpieczenia działań
- Stan i możliwości wsparcia dowodzenia
- Zdolność do prowadzenia rozpoznania
- Wsparcie przez pozostałe jednostki
- Zdolność, doświadczenie i osobowość podległych dowódców

2. Wartość bojowa

Ocena potencjału bojowego pod kątem:

- Predyspozycji do realizacji zadania
- Przeciwnika
- Dyspozycyjności w odniesieniu do obszaru i czasu
- Wpływu czynników środowiska (teren)

3. Wnioski

- Ustalenie elementów nasuwających się możliwości działania (w krótkiej formie)

OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5b

1. Potencjał bojowy / zdolność realizacyjna

Pytanie : Co ja mam i po co?

(ustalenie i ocena bez uwzględnienia
dyspozycyjności czasowej i przestrzennej)

- Wielkość sił i zapasów materiałowych w %
- Rozpoznanie
- Obrona przeciwpancerna
- Artyleria
- Wojska inżynieryjne
- Obrona przeciwlotnicza
- Lotnictwo
- Logistyka i służby medyczne
- Wsparcie przez pozostałe jednostki
 - + przełożonego
 - + sąsiadów

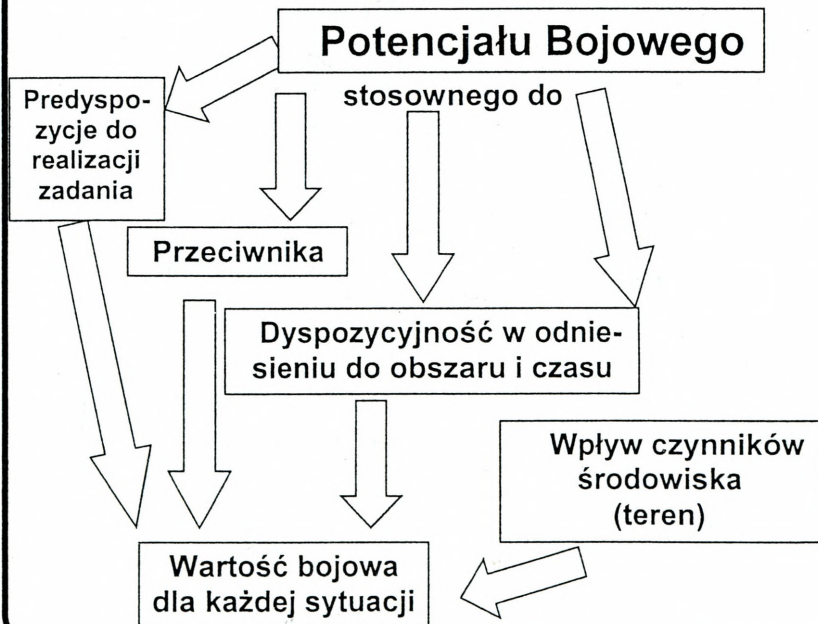
OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5c

WARTOŚĆ BOJOWA

jest
zależną od sytuacji predyspozycją zgrupowań
wojskowych do realizacji określonych zadań

Wynika ona z:

OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5 d

2. Wartość bojowa

Ocena pod względem:

- a. Zadania (tylko jeżeli zadania zasadniczo uległo zmianie)
- b. Teren Opracowanie, w jakim terenie własne jednostki we współdziałaniu wszystkich sił przy uwzględnieniu przeciwnika mogą rozwinąć i osiągnąć najwyższą wartość bojową.

Do tego :

- Określenie obszarów działania
- Przeanalizowania jeszcze nie sprawdzonych wariantów działania przeciwnika
- Ocena wartości bojowej

OCENA SYTUACJI SIŁ WŁASNYCH

5e

c. Przeciwnik (zintegrowany z pkt. b)

d. Dyspozycyjność

Ocena czasowej i przestrzennej dyspozycyjności sił i środków w przywiązaniu do wpływu terenu na potencjalne warianty działania

Oznacza to:

- Manewr	}	+ do/od kiedy
- Ogień		+ gdzie
- Zapory		możliwe?

3. Wnioski

Elementy / nasuwające się możliwości

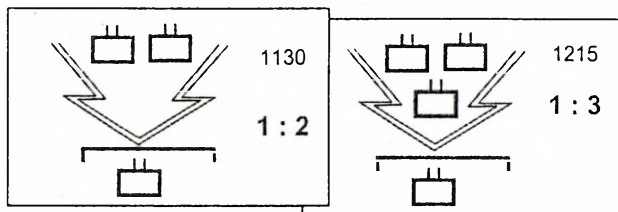

Porównanie sił

6

1. Porównanie potencjału bojowego

Przeanalizowanie zmian stosunku sił w odniesieniu do obszaru i czasu

Przedstawienie sił przeciwnika /sił własnych, obszar i czas

2. Porównanie wartości bojowej

- Ocena stosunku sił poprzez konfrontację czynników wartości bojowej wynikłych z oceny przeciwnika i oceny sił własnych

3. Wnioski

- Potwierdzenie rokujących sukces wariantów działania
- wykluczenie błędnych wariantów działania

Ustalenie i porównanie wariantów działania

7

1. Ustalenie wariantów działania

- Sformułowanie jako zamiaru /krótka forma/
 - + pomija się, jeżeli jest gotowe na koniec oceny sytuacji wojsk własnych
 - + zalecane jest również przedstawienie na szkicu
- Uwypuklenie wspólnych elementów

2. Ocena wariantów

- Sprawdzenie plusów i minusów zgodnie z następującymi punktami odniesienia:
 - + Prawdopodobieństwo wykonania zadania
 - + Nakład sił i środków
 - + Oczekiwane straty
 - + Skutek działania
- Sprzężenie z zamiarem przełożonego
Dowodzenie, ważne nakłady oraz wymogi

3. Porównanie wariantów

- Krótka, syntetyczna ocena wariantów działania
- Waga/ znaczenie plusów i minusów
- Kończące porównanie

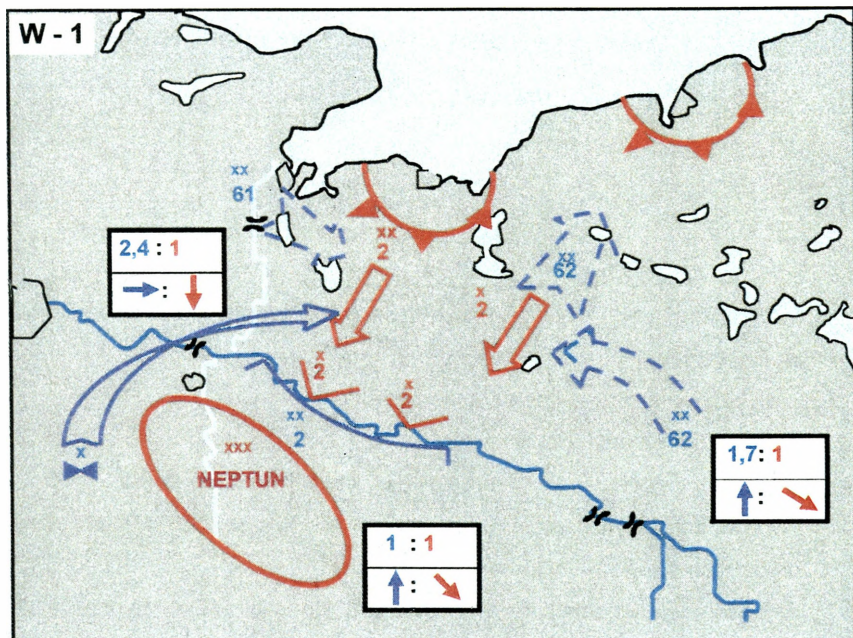
**PRZYKŁADOWY PRZEBIEG USTALENIA I PORÓWNIANIA
WARIANTÓW DZIAŁANIA**

1. Wspólne elementy wynikające z dotychczasowej oceny sytuacji

- a) Brak działania brygady powietrzno-desantowej na przyczółkach wybrzeża M. Bałtyckiego;
- b) Brak działania brygady powietrzno-desantowej w rejonie 23 Dywizji przeciwnika na północ od trasy A-5;
- c) Rozbicie odwodów (rezerw) przeciwnika ma najwyższy priorytet;
- d) Pobicie, co najmniej jednej dywizji przeciwnika w głębi przy wykorzystaniu brygady powietrzno-desantowej;
- e) 62 Dywizja naciera na prawym skrzydle na kierunku 24 Dywizji przeciwnika;
- f) Natarcie na przyczółki M. Bałtyckiego jest kolejną operacją korpusu;
- g) 24 Dywizja przeciwnika zostaje rozbita w stopniu uniemożliwiającym prowadzenie jej obrony w rejonie ŁASK
- h) Działanie 2 Dywizji na południe od rzeki MOKRA,
- i) Działanie Brygady Piechoty w obszarze tyłowym korpusu w celu ochrony urządzeń i baz logistycznych.

2. Ocena i porównanie wariantów działania

WARIANT I

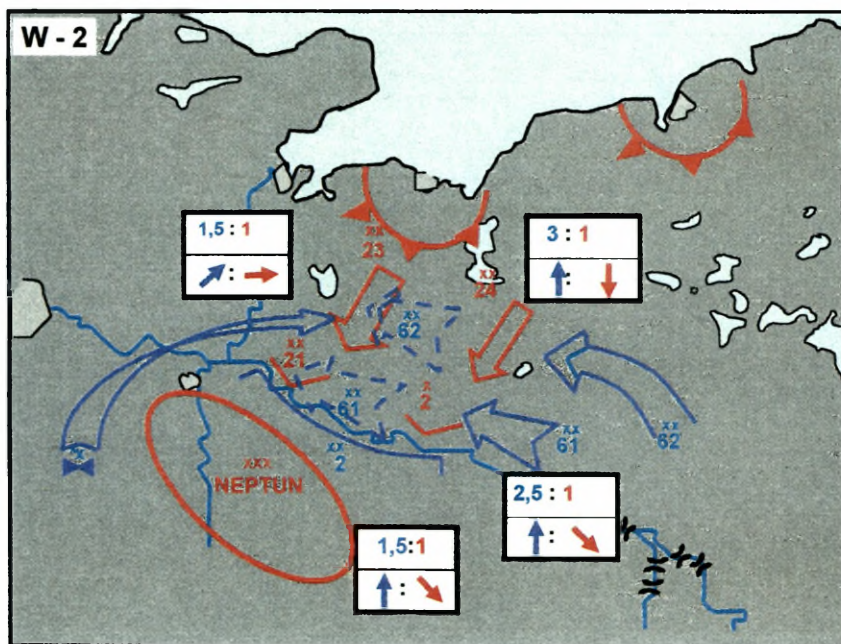
VI korpus

- 2 Dywizją broni się wzdłuż rz. MOKRA przeciw 21 i 22 Dywizji przeciwnika;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenia i bazę logistyczną w obszarze tyłowym korpusu;
- Brygadą powietrzno-desantową rozbija siły 23 Dywizji przeciwnika będące w marszu;
- Następnie na lewym skrzydle 61 Dywizją naciera na tyły 23 Dywizji przeciwnika;
- Na prawym skrzydle 62 Dywizją (tutaj punkt ciężkości) naciera w celu okrążenia i pobicia 24 Dywizji przeciwnika;
- 62 Dywizją kontynuuje natarcie w kierunku północnym w celu uchwycenia rejonu kluczowego POJEZIERZE - jako warunek dla prowadzenia kolejnej

operacji korpusu (do 290001Amaj – pobicie przeciwnika na przyczółkach BALTAP i POMORIA).

Potrzeb Kord.	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutek działania	Wypełn. zadania
↑	→	Natarcie w głębi prowadzone jest jednocześnie z obu stron	Sukces całej operacji uzależniony jest od powodzenia brygady powietrzno-desantowej	- długi okres zbliżania się (podejścia) i słaba możliwość wcześniejszego rozwinięcia się 61DZ; - trzykrotna organizacja pokonania przeszkody wodnej; + wczesna dyspozycyjność zgrupowań 2 Dywizji.	↘

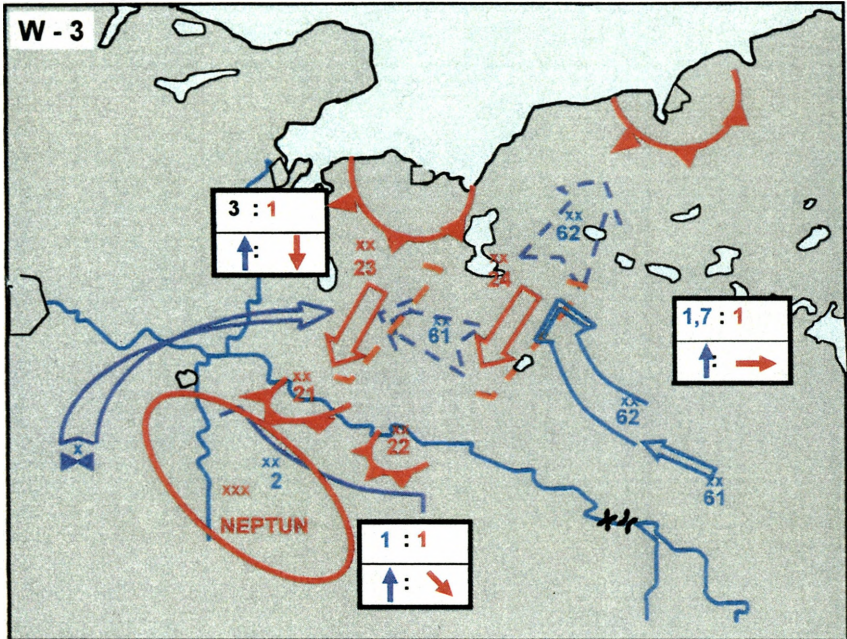
WARIANT II

VI korpus

- 2Dywizją broni się wzdłuż rz. MOKRA przeciw 21 i 22Dywizji przeciwnika;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenia i bazę logistyczną w obszarze tyłowym korpusu;
- Początkowo brygadą powietrzno-desantową rozbija 23Dywizję przeciwnika będącą w marszu;
- Następnie naciera równocześnie z 61Dywizją na lewym i 62Dywizją na prawym skrzydle (tutaj punkt ciężkości) w celu rozbicia 22 i 24 Dywizji przeciwnika;
- 61 i 62Dywizją kontynuuje natarcie w kierunku północnym i rozbija pozostałe części 21 i 23 Dywizji przeciwnika jako warunek dla prowadzenia kolejnej operacji korpusu (rozbicia przeciwnika na przyczółkach BALTAP i POMORIA do 290001Amaj).

Potrzeba koordyn.	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutek działania	Wypełn. zadania
↑	→	2Dywizja wcześniej w dyspozycji do działania.	23 i 21Dywizja w pierwszej fazie jeszcze niezwiązana walką na północ od rz. MOKRA	- Trzykrotna organizacja pokonania przeszkody wodnej; - Brak możliwości użycia brygady powietrzno-desantowej do uderzenia na 24, 21 i 22 Dywizję (w tym czasie uderzenie na 23Dyw.); + Brygada powietrzno-desantowa uderza w korzystnym dla przeciwnika terenie; + niewielkie zagrożenie skrzydeł 61 i 62 Dywizji.	→

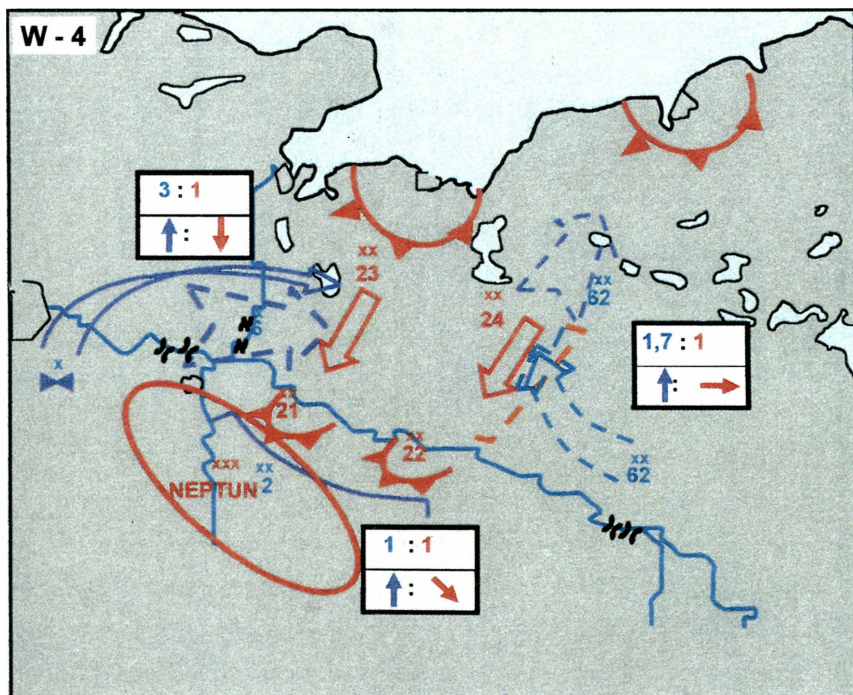

VI Korpus

- 2 Dywizją broni się przeciw 21 i 22 Dywizji przeciwnika umożliwiając im stworzenie przyczółków na rz. MOKRA;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenia logistyczne w obszarze tyłowym korpusu;
- Brygadą powietrzno-desantową rozbija 23Dywizję przeciwnika w marszu;
- Następnie naciera na prawym skrzydle 62Dywizją (tutaj początkowo punkt ciężkości) a następnie wprowadza do natarcia na tym kierunku 61 Dywizję;
- 62Dywizją rozbija części 24Dywizji przeciwnika i kontynuuje dalej natarcie w kierunku północnym w celu uchwycenia rejonu kluczowego POJEZIERZA;
- 61Dywizją naciera w kierunku zachodnim przez pozostałe części 24Dywizji (tutaj nowy punkt ciężkości) i rozbija pozostałe zgrupowania 24 i 23Dywizji przeciwnika jako warunek dla prowadzenia kolejnej operacji (rozbięcie przeciwnika na przyczółkach BALTAP i POMORIA do 290001Amaj).

Potrzeb Kord.	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutek działania	Wypełnienie zadania
↗	↓	Elastyczność	Stosunek sił w pkt. ciężkości	<ul style="list-style-type: none"> - 2 Dywizja dłużej związana walką; - skrzydło 61Dywizji zagrożone + jednorazowa organizacja pokonania przeszkody wodnej; + Wykluczone współdziałanie 21 i 22Dywizji z kolejnymi siłami 	→

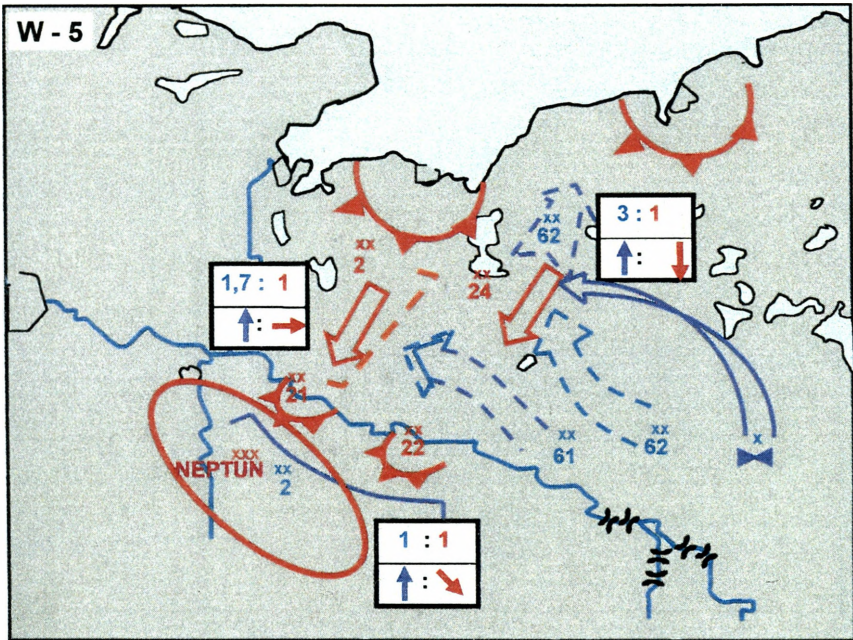
WARIANT IV

VI Korpus

- 2 Dywizją broni się przeciw 21 i 22 Dywizji przeciwnika umożliwiając im stworzenie przyczółków na rz. MOKRA;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenia i bazę logistyczną w obszarze tyłowym korpusu;
- Brygadą powietrzno-desantową rozbija 23Dywizję przeciwnika w marszu;
- 61Dywizją naciera na lewym skrzydle na części zgrupowań 23Dywizji przeciwnika;
- 62Dywizją naciera na prawo (tutaj punkt ciężkości) i rozbija części 24Dywizji przeciwnika;
- kontynuuje natarcie 62Dywizją w kierunku północnym i zajmuje rejon kluczowy POJEZIERZE jako warunek dla kolejnej operacji (rozbić przyczółków BALTAP i POMORIA do 290001Amaj)

Potrzeb kordyn.	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutek działania	Wypełn. zadania
→	→	Jednoczesne uderzenie z dwóch skrzydeł	Pokonywanie przeszkody wodnej na wschodzie i zachodzie	- 2 Dywizja dłużej związana walką; - Ogólny sukces operacji uzależniony od brygady powietrzno-desantowej + niewielkie zagrożenie skrzydeł 62Dywizji; + Wyłączone współdziałanie 21 i 22 Dywizji z kolejnymi siłami.	→

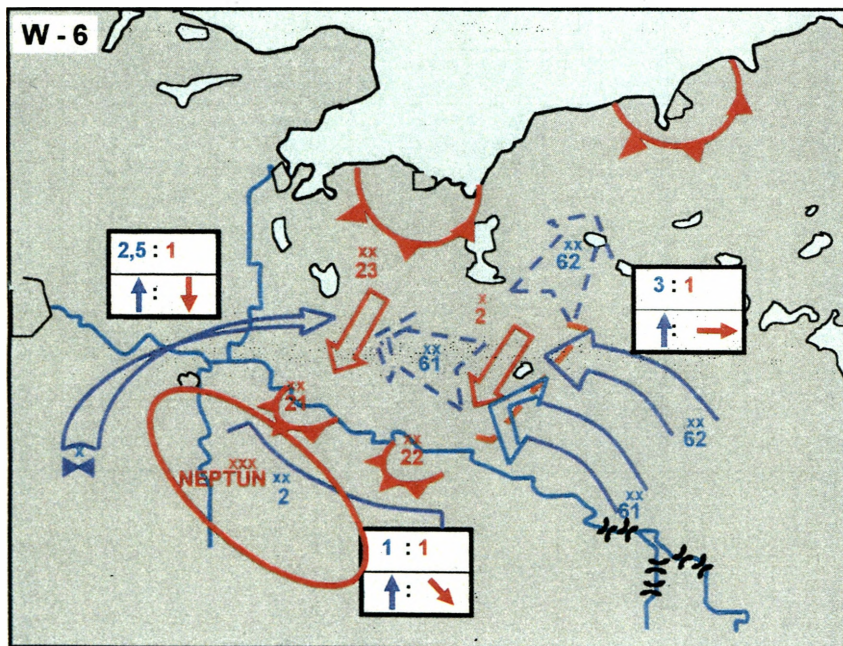

VI Korpus

- 2 Dywizją broni się przeciw 21 i 22 Dywizji przeciwnika umożliwiając im stworzenie przyczółków na rz. MOKRA;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenie i bazę logistyczną w obszarze tyłowym korpusu;
- Brygadą powietrzno-desantową rozbija 24Dywizję przeciwnika będącą w marszu;
- Na lewym skrzydle naciera 61Dywizją (tutaj punkt ciężkości) w celu rozbicia 23Dywizji przeciwnika;
- 62Dywizją kontynuuje dalej natarcie w kierunku północnym i opanowuje rejon kluczowy POJEZIERZE jako warunek dla kolejnej operacji (rozbicie przyczółków BALTAP i POMORIA do 290001Amaj).

Potrzeb Kordyn.	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutek działania	Wypełn. zadania
↑	→	Linie łączności oraz kolejne siły zostaną wcześniej rozlokowane na całej szerokości obszaru działań.	Możliwe przeniknie pozostałych części 24Dywizji na obszarze pojezierza.	<ul style="list-style-type: none"> - 2 Dywizja dłużej związana walką - trzykrotna organizacja pokonania przeszkody wodnej; + Brygada powietrzno-lądowa uderza w korzystnym dla przeciwnika terenie; + Wykluczone współdziałanie 21 i 22Dywizji z kolejnymi siłami; + tylko niewielkie zagrożenie skrzydeł 61 i 62Dywizji. 	↗

WARIANT VI

VI Korpus

- 2 Dywizją broni się przeciw 21 i 22 Dywizji przeciwnika umożliwiając im stworzenie przyczółków na rz. MOKRA;
- Brygadą Piechoty ochrania urządzenia i bazę logistyczną w obszarze tyłowym korpusu;
- Brygadą powietrzno-desantową rozbija 23Dywizję przeciwnika będącą w marszu;
- Naciera z 61Dywizją na lewym skrzydle (tutaj punkt ciężkości) i 62Dywizją na prawym w celu rozbicia 24Dywizji przeciwnika;
- 61Dywizją kontynuuje natarcie w kierunku północnym i rozbija pozostałe siły 23Dywizji przeciwnika;
- Natomiast 62Dywizją naciera na północ i opanowuje rejon kluczowy POJEZIERZE jako warunek dla kolejnej operacji (rozbicie przyczółków BALTAP i POMORIA do 290001Amaj).

Potrzeb. koordyn	Straty	Główny plus	Główny minus	Skutki działania	Wypełn. zadania
→	→	Korzystny stosunek sił we wszystkich etapach operacji	Możliwość zorganizowania obrony doraźnej przez 24Dywizję na wschód od rejonu PLAZA	- 2Dywizja długo związana w walce; - trzykrotna organizacja pokonania przeszkody wodnej + brak zagrożenia skrzydeł 62Dywizji + mało prawdopodobne przenikanie pozostałości 24Dywizji przeciwnika na obszar pojezierza; + Wykluczone współdziałanie 21 i 22Dywizji z kolejnymi siłami.	↑

WYKAZ LITERATURY

1. AAP-6 (U), NATO Glossary of Terms and Definitions.
2. ATP-35(B), Land Force Tactical Doctrine.
3. HDv 100/100 (Truppenführung), BMVg, Bonn, 1998.
4. HDv 100-200 (Führungsunterstützung), BMVg, Bonn 1998.
5. Joint Task Force Planning Guidance and Procedures.
6. Kręcikij Janusz, Analiza możliwości wykorzystania ogólnej teorii kierowania podczas podejmowania decyzji do działań bojowych, Warszawa, AON, 1999.
7. Kręcikij Janusz, Wybrane aspekty procesu planowania działań NATO (NATO Operational Planning Process), Warszawa, AON, 2000.
8. MC 133/ 3, NATO's Operational Planning System, 28.08.2000.
9. Operative Leitlinie für die Einsätze der Streitkräfte, BMVg, Bonn 1999.
10. Panek Bogdan, Ocena położenia wg poglądów Bundeswehry, AON, Warszawa 1999r.

